

13. Tomashuk, I.V., & Tomashuk, I.O. (2022). Otsinka finansovoho zabezpechennia funktsionuvannia ta rozvytku silskohospodarskykh pidpryiemstv [Assessment of financial support for the functioning and development of agricultural enterprises]. *Modern Economics*, 34, 104–115. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V34\(2022\)-15](https://doi.org/10.31521/modecon.V34(2022)-15) [in Ukrainian].

Відомості про авторів

ГОНЧАРУК Інна Вікторівна – доктор економічних наук, професор кафедри економіки та підприємницької діяльності, проректор з науково-педагогічної, наукової та інноваційної діяльності, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: vnaunauka2021@gmail.com).

ТОМАШУК Інна Вікторівна – доктор філософії з економіки, старший викладач кафедри економіки та підприємницької діяльності, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: tomashuk.inna@ukr.net).

HONCHARUK Inna – Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship, Vice-Rector for Scientific and Pedagogical, Scientific and Innovative Activities, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Soniachna Str., e-mail: vnaunauka2021@gmail.com).

TOMASHUK Inna – PhD in Economics, Senior Lecturer of the Department of Economics and Entrepreneurship, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Soniachna Str., e-mail: tomashuk.inna@ukr.net).

УДК 330.34:328.1

DOI: 10.37128/2411-4413-2022-4-2

**НОВІ ВИМОГИ ДО
ПРОВЛАДНОГО
УКРАЇНСЬКОГО
ПОЛІТИКУМУ В
УМОВАХ
ПОВОЄННОЇ
ВІДБУДОВИ
ЕКОНОМІКИ
УКРАЇНИ**

БЕРЕЗЮК С.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри адміністративного
менеджменту та альтернативних джерел енергії

ТОКАРЧУК Д.М.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри адміністративного
менеджменту та альтернативних джерел енергії

ЯРЕМЧУК Н.В.,
кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри адміністративного
менеджменту та альтернативних джерел енергії,
Вінницький національний аграрний університет
(м. Вінниця)

Стаття присвячена дослідженню сучасного політикуму України та зміні вимог, що ставляться до нього в умовах повоєнної відбудови, яка чекає на нашу державу. Досліджено

етичну сторону діяльності вітчизняного політикуму; представлено «викривлені» потреби політиків, які не дотримуються етичних норм у порівнянні з пірамідою потреб людини, розробленої А. Маслоу (домінантна потреба у владі як засобу задоволення власних інтересів, що замінює потреби у повазі та самореалізації). Обґрунтовано, що завдання політикуму – реалізація інтересів суспільства через здійснення владних повноважень, проте, на практиці цінності, які українці вважають основними (справедливість, права людини) не завжди є домінантними в діяльності політиків. Відображено результати опитування населення щодо розуміння ними патріотизму, яке було проведено у 2019 році та обґрунтовано, що нині ставляться нові вимоги до його сутності та реалізації безпосередньо політиками. Оскільки останні вибори у Верховну Раду України (далі ВРУ) проходили у мирний час із використанням «брудних» політтехнологій, сьогодні в парламенті є значна кількість депутатів, які не є патріотами держави, тому існує необхідність обов'язкового врахування цієї чесноти в подальшому виборчому процесі. Досліджено обсяг і структуру видатків державного бюджету на утримання ВРУ, які щорічно необґрунтовано зростали без видимого покращення виконання депутатами своїх професійних обов'язків. Досліджено феномен корупції в органах влади, представлено динаміку Індексу сприйняття корупції України, який є одним із найнижчих і майже втричі поступається показникам розвинених європейських країн (Німеччина, Данія). Відображено рівень доброчесності депутатів Верховної Ради України 8 скликання, та специфічні прояви ними недоброчесності. Обґрунтовано важливість професійності представників найвищих органів влади України в умовах повоєнної відбудови. Аналіз професійного складу ВРУ 9-го скликання показав недостатню кількість у складі парламентарів економістів, фінансистів, науковців, які необхідні при прийнятті важливих рішень у процесі відбудови економіки. Розроблено портрет «еталонного» політика, який повинен мати набір професійних знань, компетенцій, а також такі особисті якості, як патріотизм та доброчесність.

Ключові слова: політикум, професіоналізм, доброчесність, компетенції, корупція, відбудова економіки.

Табл.: 1. Рис.: 7. Літ.: 24.

NEW REQUIREMENTS FOR THE UKRAINIAN POLITICIAN IN THE CONDITIONS OF THE POST-WAR RECONSTRUCTION OF THE ECONOMY OF UKRAINE

BEREZIUK Sergiy,
*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
of the Department of Administrative Management
and Alternative Energy Sources*

TOKARCHUK Dina,
*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
of the Department of Administrative
Management and Alternative Energy Sources*

YAREMCHUK Natalia,
*Candidate of Economic Sciences, Senior Lecture
of the Department of the Administrative Management
and Alternative Energy Sources,
Vinnytsia National Agrarian University
(Vinnytsia)*

The article is devoted to the study of the modern political system of Ukraine and changes in the requirements for it in the conditions of the post-war reconstruction, which awaits our state. The ethical side of native political activity is studied; the «distorted» needs of politicians, who do not follow ethical norms, are presented in comparison with the pyramid of the human needs developed by A. Maslow (the dominant need for power as a means of satisfying of one's own interests, which replaces the needs for respect and self-realization). It is substantiated that the task of the political community is to implement the interests of the society through the exercise of power, however, in practice, the values that Ukrainians consider basic (justice, human rights) are not always dominant in the activities of politicians. The results of a survey of the population regarding their understanding of patriotism, which was conducted in 2019, are shown, and it is substantiated that today new demands are placed on its essence and implementation by politicians directly. As the last elections to the Verkhovna Rada were held in peacetime with the use of «dirty» political technologies, today there is a significant number of deputies in the parliament who are not patriots of the state, there is a need to take this virtue into account in the future election process. The volume and structure of state budget expenditures for the maintenance of the Verkhovna Rada were studied, which grew unreasonably every year without a visible improvement in the performance of the deputies' professional duties. The phenomenon of corruption in government bodies is studied, the dynamics of the Corruption Perception Index in Ukraine is presented, which is one of the lowest and is almost three times inferior to the indicators of developed European countries (Germany, Denmark). The level of integrity of deputies of the Verkhovna Rada of Ukraine of the 8th convocation and their specific manifestations of dishonesty are reflected. The importance of the professionalism of representatives of the highest authorities of Ukraine in the conditions of post-war reconstruction is substantiated. The analysis of the professional composition of the Verkhovna Rada of the 9th convocation showed an insufficient number of economists, financiers, scientists among parliamentarians, who are necessary for making important decisions in the process of rebuilding the economy. A portrait of a «reference» politician has been developed, which should have a set of professional knowledge, competencies, as well as such personal qualities as patriotism and integrity.

Key words: politics, professionalism, integrity, competences, corruption, reconstruction of the economy.

Tabl.: 1. Fig.: 7. Ref.: 24.

Вступ. Сьогодні Україна переживає вторгнення Російської Федерації та окупацію значної частини території. З 24 лютого 2022 року йде боротьба українського народу за збереження своєї держави та нації загалом. Військові дії несуть значні руйнування житлового фонду, промислових підприємств, об'єктів критичної інфраструктури, забруднення відходами різних видів через безпосередні бойові дії та масові ракетні обстріли усієї території держави.

У таких складних умовах ставляться нові вимоги до українського політикуму, роль якого, відтепер, зводиться не лише до якісного управління державою, але й до збереження і популяризації національних цінностей та ідей, репрезентування нашої держави в архітектоніці нового геополітичного світового устрою з метою поширення у світі правдивої інформації про військові дії та злочини російських військ на території України та залучення допомоги для відбудови держави. Однією з передумов збільшення обсягів такої допомоги від іноземних партнерів, а також відновлення й зростання інвестиційних потоків, є послідовна державна політика та консолідація провладних чиновників для розв'язання ключових питань відбудови та

розвитку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження і напрацювання наукових джерел свідчить про те, що сьогодні існує велика кількість поглядів серед вітчизняних і закордонних науковців щодо підвищення ефективності та дієвості політиків. Серед них праці Белкіна І. [21], Бульбенюка С. [2], Гапоненка В. [4], Лазаренка С. [7], Ларченко М. [8], Левчука К. [21], Пронько Л. [20], Фесенка В. [19], Фурман І. [23] та інших.

Ларченко М. вважає, що пріоритетним завданням наших політиків і держави є консолідація української нації, що має відбуватися на фундаменті духовних цінностей. Це ставить перед вітчизняним політикумом завдання щодо створення відповідних моральних та правових засад у нашому суспільстві [8].

Бульбенюк С. вважає, що саме розвиток політичного плюралізму та, зокрема, поширення практики демократичних засад управління на місцевому рівні, зростання індивідуальної й групової політичної активності громадян на основі усвідомлення ними своєї відповідальності за власну долю і долю держави – це те, що може «зцементувати» вітчизняне суспільство, сприяти інтеграції, а надалі й консолідації української нації [2, с. 109].

На думку Гапоненко В. в основі розвитку суспільства має бути саме демократичний політичний режим. Проте, напрацьовані західними державами інструменти забезпечення демократії не завжди виявляються ефективними для перехідних суспільств внаслідок відсутності досвіду функціонування демократичних інститутів, слабкості громадянського суспільства, низького рівня політичної культури громадян. Тому, потрібно не просто впроваджувати копію демократичного режиму з іншої країни, а адаптувати його з урахуванням наявних особливостей розвитку суспільства [4, с.170].

На думку Фесенка В. політична культура в українському суспільстві переживає не найкращі часи, що обумовлено соціально-політичним неврозом, як реакцією суспільства на події, які відбуваються в нашій державі. Проте, політолог вважає, що сучасне українське суспільство стійке і здатне гідно виходити з кризових ситуацій і цьому слугуватиме раціональний вибір, а не емоційне ставлення в політичній поведінці українців [19].

Лазаренко С. та Бабенко К. вважають, що корупція сьогодні є складним соціально-правовим і соціально-політичним явищем й пов'язана з усіма соціальними процесами будь-якого суспільства. Стратегічним напрямом запобігання передумовам корупції та їх нейтралізації є послідовна демократизація всіх сфер суспільного життя, розвиток громадянської свідомості та активності у загальному контексті побудови демократичної держави. Відкритість влади, прозорість державних рішень та діяльності управлінського апарату, розвиток громадянського суспільства є найважливішими важелями подолання корупції [7, с.122].

Отже, зважаючи на значну кількість досліджень та існування різних поглядів науковців щодо ключових проблем, які існують у вітчизняному політикумі та шляхів їх вирішення, що суттєво різняться між собою, дана

проблематика є остаточно не врегульованою та потребує подальшого ґрунтового дослідження.

Нові вимоги до вітчизняного політикуму, які обумовлені сучасними реаліями – воєнним станом, непрофесійністю частини політиків в органах державної влади, високим рівнем корупції в усіх сферах суспільного життя, вимагають кардинальних змін у підходах до здійснення державного управління загалом та безпосередньої його реалізації на місцях. Зараз невідкладною є потреба у формуванні нового «обличчя» вітчизняних політиків.

Мета і завдання. Метою дослідження є обґрунтування нових вимог до професійних та інших якостей українських політиків з огляду на необхідність залучення фахівців до повоєнної відбудови, яка чекає нашу державу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією із ключових проблем українського суспільства є низький рівень довіри до парламенту. Професійна та добросовісна поведінка представників влади, з чітким усвідомленням місії професії та сумлінне виконання своїх професійних обов'язків є запорукою створення основоположного базису українського політикуму. Головне призначення парламентарів – здійснювати соціальну діяльність із прийняття рішень, розподілу благ, формування цілей; соціальне керівництво; реалізація владних повноважень тощо. Громадяни, делегують свої дійсні інтереси керівним політичним силам під час виборів депутатів різних рівнів чи Президента України, проте, одні з них є більш, інші – менш ефективними.

На нашу думку, основна причина різної дієвості депутатів від різних політичних партій полягає у потребах громадян, які до них входять, та які, відповідним чином, мотивують їх до певної діяльності.

Попри те, що всі люди різні, існують певні потреби, які є спільними для громадян будь-якої країни. Згідно з ієрархією потреб людини за Маслоу А., незадоволені потреби штовхають людину до дій. У разі задоволення певних потреб людини, виникають нові, які людина також хоче задовольнити [1]. Виникнення нових, незадоволених потреб свідчить про розвиток людини та певне професійне зростання з метою їх задоволення.

Суспільство має свої інтереси та потреби, представлення та реалізація яких здійснюється чинною на певний момент владою. Саме бажання мати відношення до цієї влади є однією із найбажаніших потреб людини, задоволення якої прагне майже кожен громадянин. На жаль, задоволення цієї потреби представниками частини українського політикуму здійснюється без врахування інтересів пересічного українця, тобто відсутня модель побудови соціального партнерства між державою та громадянином, цю частину політиків можна ідентифікувати як «неетичні» (табл. 1). «Неетичними» провладними політиками вважаємо державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, які у своїй діяльності не керуються принципами етики державної служби та у разі проступку несуть дисциплінарну відповідальність згідно з чинним законодавством України (Законом України «Про державну службу» [16]). Доречним буде зарахування до лав «неетичних» політиків

представників вітчизняного політикуму, які були помічені у співпраці з державою-агресором (колаборантів).

Таблиця 1

Механізм реалізації потреб людиною загалом та «неетичними» політиками зокрема

№ з/п	Назва потреби	Зміст потреби	Джерело задоволення	Назва потреби	Зміст потреби	Джерело задоволення
Ієрархія потреб за А.Маслоу				Ієрархія потреб «неетичних» політиків		
1	Фізіологічні	вода, сон, харчування, репродукція та ін.	фізична праця, соціальні гарантії держави	Фізіологічні	вода, сон, харчування, репродукція та ін.	фізична праця, соціальні гарантії держави; неофіційні доходи громадян
2	Безпекові	робота, стан здоров'я, впевненість у завтрашньому дні, стабільність, захищеність та ін.	соціальні гарантії держави	Безпекові	робота, стан здоров'я, впевненість у завтрашньому дні, стабільність, захищеність та ін.	соціальні гарантії держави; неофіційні доходи громадян
3	Соціальні	спілкування, увага, турбота, дружба, сім'я та ін.	взаємодія у суспільстві	Соціальні	спілкування, увага, турбота, дружба, сім'я та ін.	взаємодія у суспільстві
4	Повага та визнання	відповідний статус у суспільстві, влада та ін.	робоче місце, посада, кар'єрне зростання	Влада	влада як засіб задоволення власних інтересів	Посада в державних органах влади, кар'єрне зростання; неофіційні доходи
5	Самореалізація	розкриття власного потенціалу, розвиток особистості, влада та ін.	діяльність різного спрямування			

**побудовано авторами на основі [1] та власних досліджень*

У вітчизняному політикумі існує певна «політтехнологія», згідно з якою можна умовно сягнути «вершини потреб» ігноруючи особисте професійне зростання та розвиток. Проте, прогресивний розвиток сучасного українського суспільства, в тому числі й вітчизняного політикуму, має більшою мірою корелювати з рівнем його моральних якостей та правильно обраною векторністю ціннісних орієнтирів.

У п'ятірку основних цінностей українців, згідно з опитуваннями Національного інституту стратегічних досліджень проведених у листопаді 2005 року [3, с. 470], входять добробут, справедливість, стабільність, права людини та порядок (рис. 1, а).

Аналіз отриманих результатів опитування засвідчив, що, на жаль, законність, права людини й порядок не займають ключові місця. Тому при обранні громадянами представників влади з представленого політикуму часто обранцями стають кандидати з невисокими моральними цінностями.

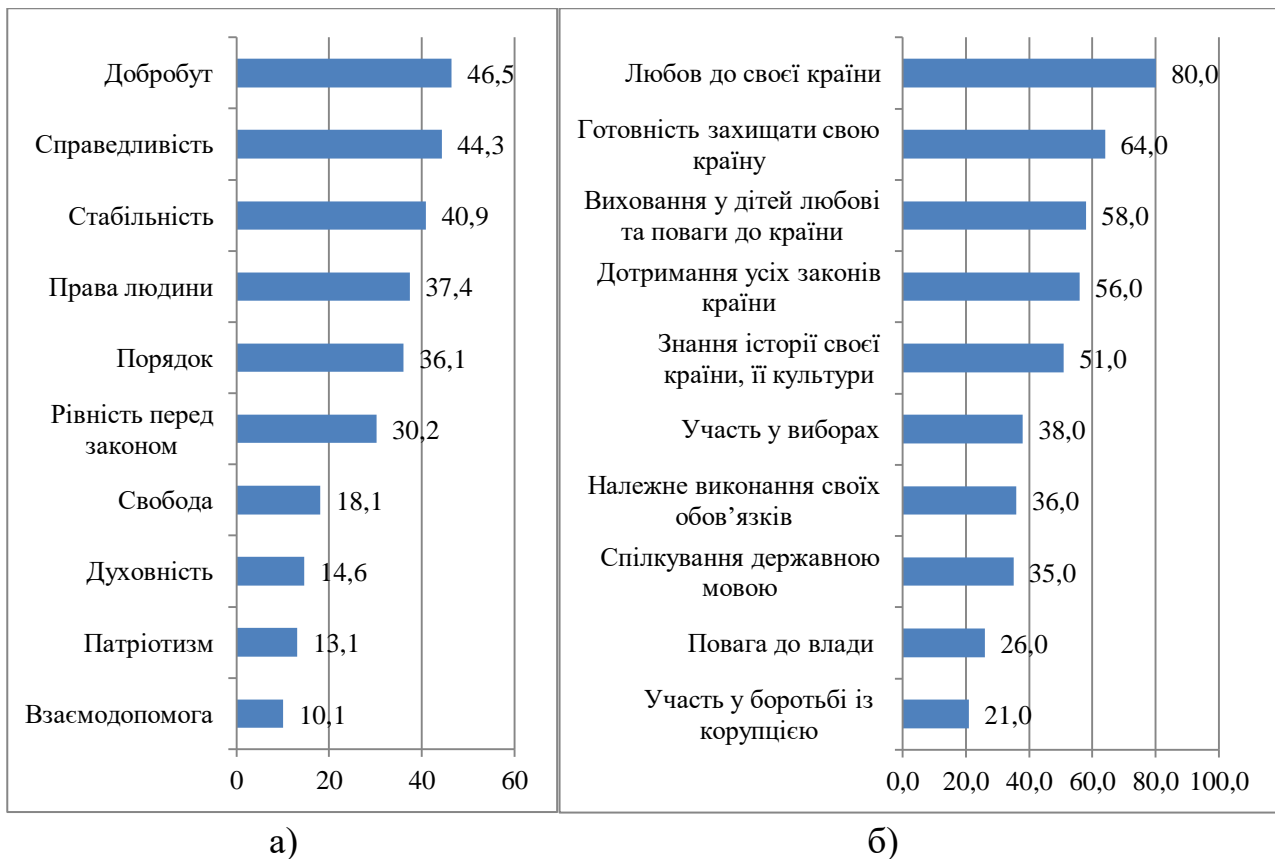

Рис. 1. Основні цінності українців (а) та розуміння ними патріотизму (б), % відповідей (опитування від листопада 2005 року (а) та грудня 2019 р. (б))

Джерело: [3; 12]

Такий ціннісний орієнтир як «патріотизм» до повномасштабного вторгнення російських військ у лютому 2022 року був лише на 9 місці. Головними складовими патріотизму, на думку українців (дослідження Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва «Патріотизм, мова та зовнішньополітичні пріоритети – громадська думка України [12]), є любов до своєї країни, готовність захищати цілісність її території, виховання у дітей любові та поваги до батьківщини, дотримання усіх законів, знання історії та культури (рис. 1, б). Зрозуміло, що сьогодні явище патріотизму виступає пріоритетним завданням зміцнення державності, становлення суспільства та розвитку особистості. У світлі останніх подій згуртованість народу та рівень національно-патріотичної свідомості є чи не найвищим за історію незалежності нашої держави. Проте, при обранні представників влади на попередніх виборах у довоєнний період, критерій патріотизму кандидатів не брався до уваги більшістю виборців. Тому провладний політикум за цим критерієм не повністю відповідає теперішнім цінностям та очікуванням українців.

Загалом, серед національних особливостей українців, які наносять негативний відбиток на репутацію органів влади незалежно від сфери діяльності й займаної посади, варто виділити такі:

- безвідповідальність або прагнення уникнути відповідальності;
- намагання отримати якомога більший заробіток за мінімальних зусиль;
- невміння цінувати робочий час;

- недотримання правил, наказів, розпоряджень, законів;
- неповага до інтересів колег та підлеглих;
- орієнтація, в першу чергу, на власні інтереси;
- несаможиттєвість у прийнятті рішень та «перекидання» вини на інших;
- інертність, відсутність ініціативи на робочому місці тощо.

За нинішніх умов, функціонування держави в умовах воєнного стану та військових дій, проблемою залишається наповнення дохідної частини державного бюджету (далі – ДБ) та оптимізація його видатків. Витрати з ДБ на утримання державного апарату управління є досить високими, у той час, як рівень професіоналізму, на жаль, не відповідає очікуванням. Проілюструємо видатки з ДБ на утримання Верховної Ради України за період 2015-2022 рр. (рис. 2).

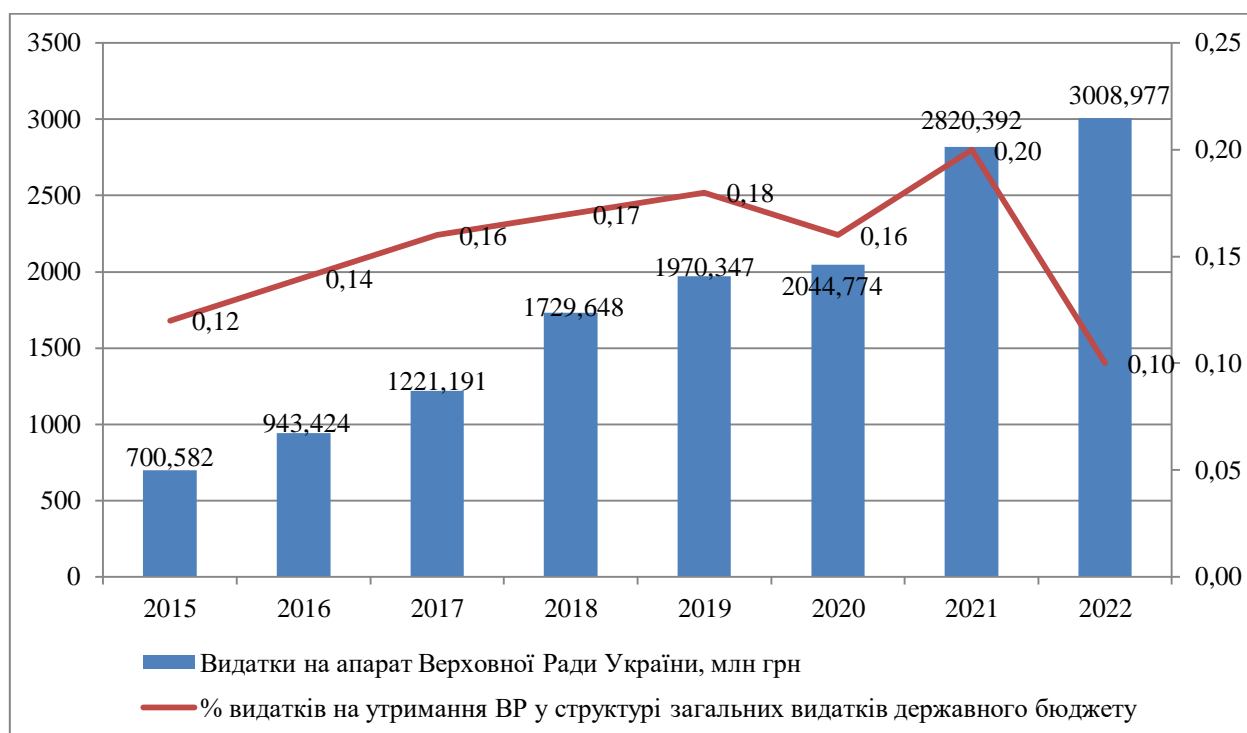

Рис. 2. Динаміка видатків ДБ на утримання ВРУ 2015-2022 рр.
Джерело: побудовано авторами на основі [10; 11]

Аналізуючи дані рис. 2 та обсяг витрат 2021 року з аналогічним у 2015 році (показники 2022 року недоречно брати для порівняння через неодноразове урізання (секвестрування) бюджету в результаті військової агресії зі сторони РФ) можна зробити висновок про збільшення їх обсягу більш ніж у чотири рази. Відсоток видатків на утримання ВРУ до загальних видатків державного бюджету за цей період зріс на 67%. Значне зниження долі видатків на утримання парламенту у 2022 році відносно загальних витрат бюджету пояснюється збільшенням витратної частини бюджету через зростання обсягу коштів на фінансування Міністерства оборони України. Отже, утримання ВРУ середньому платнику податків коштує більш ніж достатньо (190,5 грн на рік з одного платника податків за даними [17]), адже українські народообранці отримують такі ж матеріальні винагороди, як і більшість їхніх

колег у країнах першого світу. Тому країна очікує від законотворців професійної та результативної діяльності, проте, сподівання не завжди виправдані, досить часто важливі законопроекти залишаються тривалий час на розгляді й повторних читаннях, приймаються непрофесійно підготовлені закони.

Ще однією проблемою значної частини вітчизняних політиків є зловживання владою та непрофесіоналізм вищого керівництва, що у підсумку стали одним із чинників неефективності здійснюваних реформ в Україні та причиною укорінення корупції в культурі вітчизняних політичних еліт.

Корупція чинить негативний вплив на функціонування економічного механізму і несе руйнівну дію на соціополітичний клімат. Попри значний перелік прийнятих заходів, корупційна складова продовжує дестабілізувати державні інститути та громадянське суспільство. За даними досліджень міжнародної організації «Transparency International» [6] у 2021 році Україна отримала 32 бали зі 100 можливих за Індексом сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index) і посіла 122 місце зі 180 країн (рис. 3). З огляду на динаміку даного показника, Україна протягом останніх декількох років знаходиться у стані «застою» стосовно процесу покращення антикорупційного клімату.

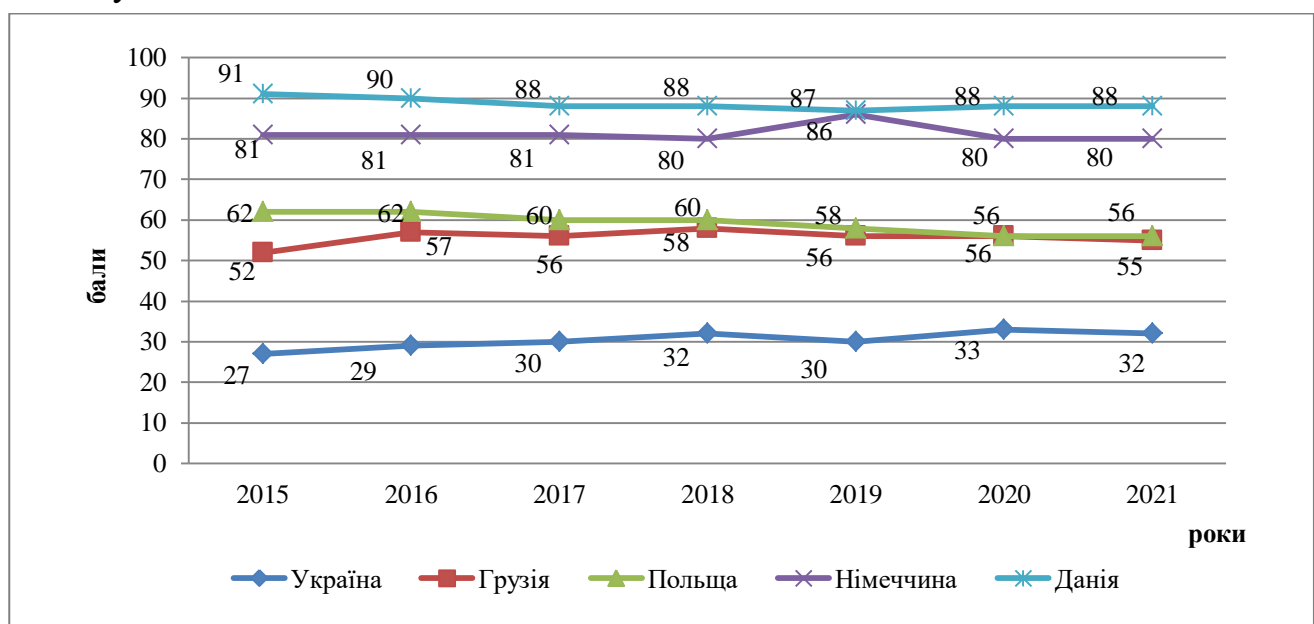

Рис. 3. Динаміка Індексу сприйняття корупції України та окремих європейських країн, 2015-2021 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі [6]

Громадська організація з експертизи у сферах парламентаризму й місцевого самоврядування, політичних фінансів та виборів «Рух ЧЕСНО» визначила рівень доброчесності депутатів Верховної Ради України 8 скликання [22]. В основі методології дослідження знаходиться шість критеріїв:

- кнопкодавство (неперсональне голосування);
- прогульництво (систематична відсутність письмової реєстрації депутата на сесійних засіданнях);

- підтримка антидемократичних ініціатив (голосування за законопроекти, дія яких була спрямована на порушення громадянських та політичних прав і свобод);

- «гречкосійство» (намагання впливати на волевиявлення виборців шляхом заохочення через надання безоплатних товарів або послуг, придбаних за кошти невизначеного джерела походження);

- фігурування в антикорупційних розслідуваннях, журналістських розслідуваннях (збирання інформації) щодо корупційних правопорушень, у яких були залучені кандидати у народні депутати);

- голосування за політичні реформи (голосування за законопроекти, що приймалися задля розвитку демократичних інститутів) (рис.4).

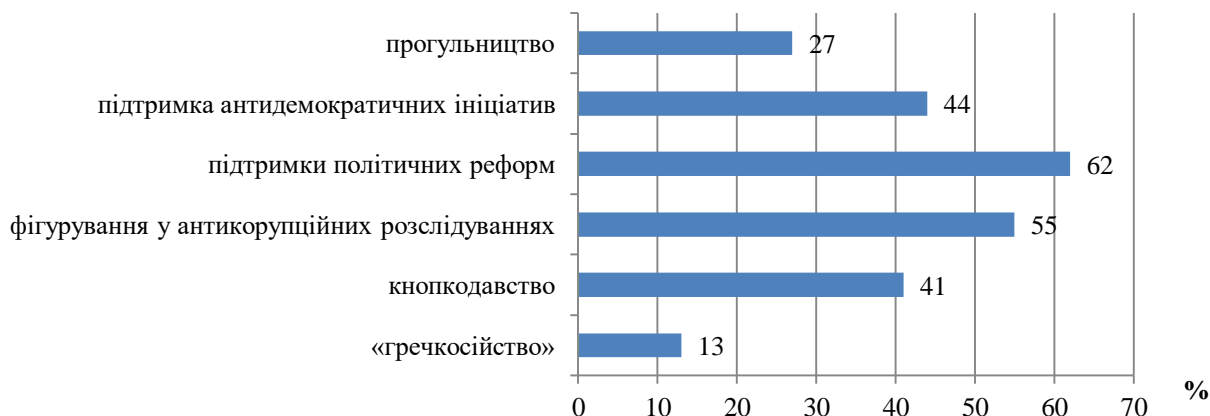

Рис. 4. Рівень доброчесності депутатів ВРУ 8 скликання, % (дослідження від червня 2019 р.)

Джерело: сформовано авторами на основі [6]

Проведений аналіз свідчить про те, що депутати Верховної Ради України 8 скликання власне не могли здійснювати належне урядування на державному рівні, оскільки великий відсоток серед них або ж переслідували власні інтереси чи лобіювали інші, або ж взагалі не відвідували засідань та не бажали здійснювати хоч якісь позитивні зміни в державі загалом. Однією з основних причин зазначеного є природа ставлення українців до корупції та, як наслідок, «відсутність політичної волі» у народних обранців до здійснення змін.

Вітчизняний феномен корупції полягає ще й у тому, що зростання заробітної плати дає обернену залежність щодо прояву корупції – корупція, замість того, щоб зменшитися, пропорційно зростає. Точка рівноваги, тобто наявність відповідного рівня заробітної плати, за якої корупція матиме найменші обсяги, у вітчизняних реаліях просто не існує. Свідченням цього є той факт, що намагання подолати корупцію в органах державної влади (і не тільки) шляхом зростання заробітної плати не дало відповідного ефекту [11].

Проте, не можна заперечувати і той факт, що сьогодні серед представників влади є гідні особистості, але відсутність значних вимог до осіб щодо високих професійних здібностей та моральних якостей, існування

неефективного та нелогічного механізму сходження кар'єрними сходами в органах влади, не дають можливість реалізувати вкрай важливі ініціативи. Вірним є те, що саме від професіоналізму та компетентності працівника, який займає певну посаду в органах державної влади, тобто від розуміння процесу, на який здійснюється управлінський вплив, залежить результативність управлінської діяльності.

Проблема низького рівня професіоналізму в органах державної влади України в період відбудови може стати ключовим гальмівним фактором. Досить часто ключові посади в уряді, чи ж мандати депутатів отримують люди, які не мають необхідних базових професійних знань та відповідної практики. Для прикладу, проілюструємо структуру депутатів Верховної Ради України 9-го скликання (чинний склад) за професіями (рис. 5).

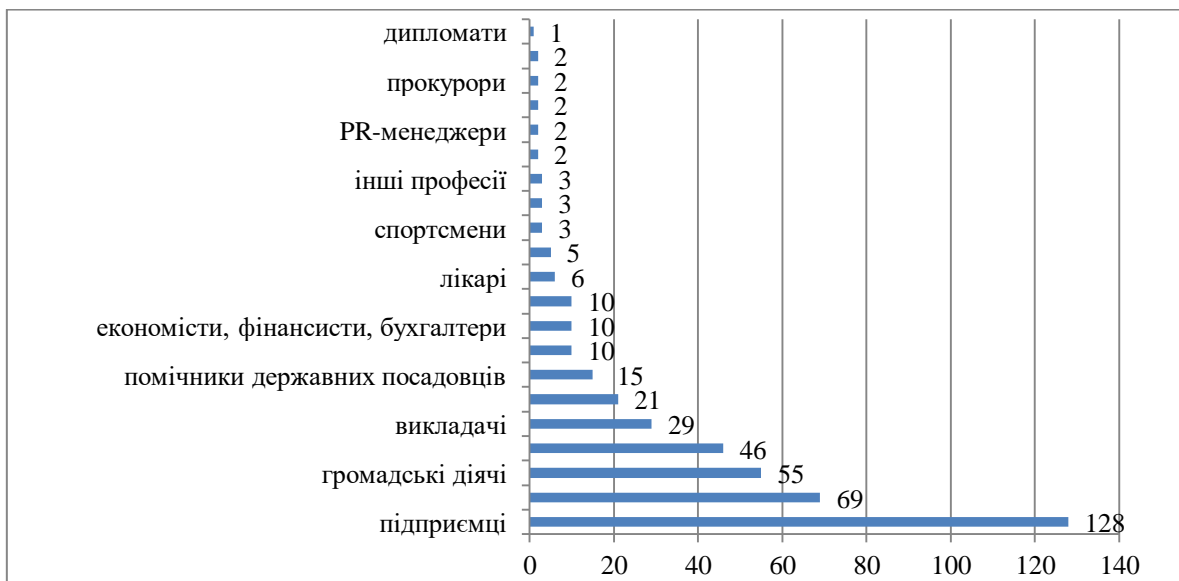

Рис. 5. «Професійний портрет» депутатів ВРУ 9-го скликання (діючого), осіб

Джерело: сформовано авторами на основі [5; 9; 14]

Варто зазначити, що серед народних обранців достатня кількість кваліфікованих фахівців різних професій, які могли б здійснювати належне врядування гідним чином. Проте, мала чисельність економістів, фінансистів, юристів, науковців і політологів все ж таки здійснює певний негативний відбиток на прийнятті ґрунтовних політичних рішень. Ще однією особливістю професійного складу депутатів є висока частка підприємців – 128 депутатів із 424 загальної кількості (424 депутати з необхідних за законодавством України 450, оскільки 26 місць зарезервовані за мажоритарними округами на тимчасово окупованих на момент виборів територіях Криму та Донецької й Луганської областей). Отже, близько третини «народних обранців» є кінцевими бенефіціарами великих компаній. Не можна не зазначити, що в такому випадку для представника влади виникає питання конфлікту інтересів, що має бути негайно вирішеним.

Сьогодні серед компаній, які мають причетність до представників законотворчої влади, є підприємства переробної промисловості, енергетики,

транспорту та торгівлі, інформації та телекомунікації. З прийняттям мандату представник парламенту зобов'язаний передати права на управління іншій особі, яка не є членом сім'ї нардепа, або подати заявку на вихід із бізнес-структури. Проте, як показує практика, така вимога не виконується. Причина цьому – недосконалість вітчизняного законодавства. Закон України «Про запобігання корупції», у таких випадках, не передбачає можливості виникнення кримінального чи адміністративного правопорушення [15]. Єдине, що загрожує депутату – це притягнення до дисциплінарної відповідальності. Тому і реакція на подібні зобов'язання є досить кволою та непослідовною, а порушники продовжують виконувати свої законотворчі функції.

Саме через недотримання етичних норм та засад доброчесності, які мають бути основоположними рисами державних службовців сьогодення, у «велику» політику найчастіше ідуть для вирішення власних бізнес-питань, іншими словами – для лобіювання бізнес-інтересів.

В умовах повоєнної відбудови, яка чекає незабаром Україну, зростають вимоги як до професійних, так і до особистих якостей провладних політиків 4 липня 2022 року під час Міжнародної конференції в Лугано (Швейцарія) було презентовано План відновлення України. Він містить низку національних програм по відновленню:

1. Основи відновлення: Зміцнення інституційної спроможності;
2. Основи відновлення: Цифрова держава;
3. Зміцнення оборони й безпеки;
4. Прагнення до інтеграції в ЄС;
5. Відбудова чистого та захищеного середовищ;
6. Забезпечення конкурентного доступу до капіталу;
7. Енергетична незалежність та Зелений Курс;
8. Поліпшення бізнес-середовища;
9. Забезпечення макрофінансової стабільності;
10. Розвиток секторів економіки з доданою вартістю;
11. Розширення та інтеграція логістики з ЄС;
12. Модернізація житла та інфраструктури регіонів;
13. Відновлення та модернізація соціальної інфраструктури;
14. Модернізація системи охорони здоров'я;
15. Розвиток системи освіти;
16. Розвиток систем культури та спорту;
17. Забезпечення ефективної соціальної політики [13].

Для успішної реалізації поставлених у Плані відновлення завдань необхідно, щоб як у Кабінеті Міністрів України, так і у Верховній Раді України більш широко були представлені такі професії як економісти, фінансисти, енергетики, науковці.

З огляду на необхідність залучення до вищого менеджменту держави політиків нового типу, що здатні критично мислити та дієво працювати на відновлення економіки держави, автори склали портрет «еталонного» політика при владі (рис. 6).

Рис. 6. Портрет «еталонного» політика

Джерело: сформовано на основі [18] та власних досліджень

Політик, якому притаманні зазначені риси, досягне у професійній діяльності як мінімум двох видів синергетичного ефекту – інтелектуального та ресурсного (рис. 7).

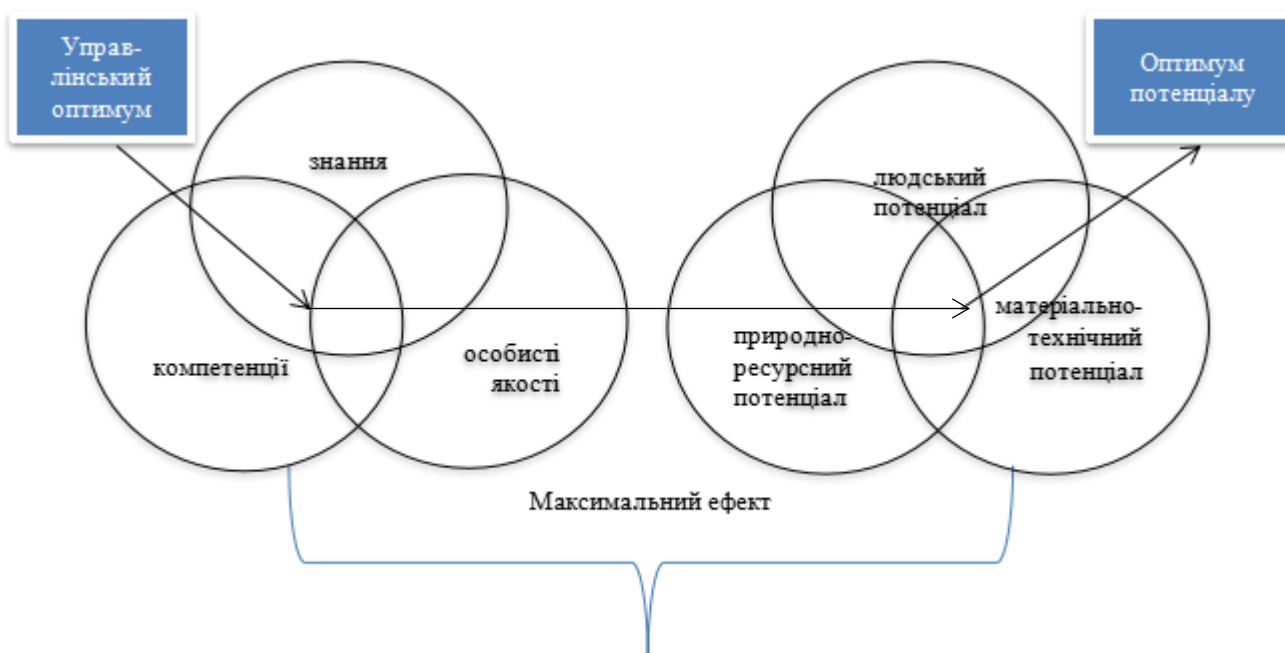

Рис. 7. Синергічний ефект в управлінській діяльності політиків на макрорівні

Джерело: авторська розробка

Це відповідним чином підвищить ефективність управлінських процесів на різних рівнях, що в підсумку призведе до соціально-економічного зростання загалом у межах держави та сприятиме успішній реалізації Плану відновлення України після скасування воєнного стану.

Висновки. Сучасне українське суспільство переживає важкі наслідки воєнних дій, які проявляються у руйнуванні інфраструктури, загибелі серед військових та цивільного населення, втратах економіки, дефіциті бюджету. Надалі на Україну чекає повоєнна відбудова, яка потребуватиме спеціалістів на усіх рівнях управління. Країни-донори відновлення української економіки вимагатимуть подолання корупції в органах влади та прозорості й професіоналізму в освоєнні фінансової допомоги. Проведений аналіз українського політикуму показав, що нинішні депутати, урядовці та інші представники влади не повністю відповідають цим високим вимогам.

Недоліками значної частини вітчизняних політиків визначено: переважання власних інтересів над суспільними при реалізації владних повноважень, низький рівень патріотизму, корупція тощо. Що стосується складу ВРУ 9-го скликання – маємо викривлені пропорції професійного складу депутатів (високий відсоток підприємців, які лобіюють інтереси власного бізнесу, від якого, начебто, відмовилися при обранні на посаду; критично малий відсоток економістів, представників фінансового сектору та науковців, роль яких у відбудові економіки є надзвичайно важливою).

Визначено риси «еталонного» політика, який забезпечить прийняття дієвих рішень при виборі напрямів повоєнної відбудови України та освоєнні коштів, що надходитимуть для цих цілей як у вигляді репарацій, так і у вигляді допомоги країн-партнерів: він має володіти сукупністю професійних знань та умінь, бути патріотом своєї держави, працювати доброчесно, прозоро та на користь суспільства. Поєднання знань, компетенцій, високих моральних якостей політика результуватиме у синергічному ефекті управлінського оптимуму та оптимуму потенціалу, що стане ключовим у забезпеченні втілення Плану відновлення України в життя.

Список використаних джерел

1. Абрахам Маслоу – теорія ієрархії потреб. URL: <https://www.ar25.org/article/abraham-maslou-teoriya-iyerarhiyi-potreb.html> (дата звернення: 20.11.2022).
2. Бульбенюк С. Демократизація і євроінтеграційна стратегія сучасної України: національна специфіка та досвід сусідів. *Studia politologica Ucraino-Polona*. 2014. Вип. 4. С. 108-114.
3. Гай-Нижник П., Чупрій Л. Національні інтереси, національні цінності та національні цілі як структуроформуючі чинники політики національної безпеки. *Гілея: науковий вісник*. 2014. Вип. 84 (№ 5). С. 465-471.
4. Гапоненко В. Демократія як універсальна модель політичного режиму: міф чи реальність? URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/gaponenko_demokratia.pdf (дата звернення: 20.11.2022).

5. Депутати у Верховній Раді IX скликання: склад за фракціями і мажоритарною. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20190726-deputaty-u-verhovnij-radi-ix-sklykannya-sklad-za-fraktsiyamy-i-mazhorytarkoyu/> (дата звернення: 20.11.2022).

6. Індекс сприйняття корупції – 2021. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi-2021> (дата звернення: 20.11.2022).

7. Лазаренко С.Ж., Бабенко К.А. Політико-правові та соціальні передумови корупції в органах державної влади. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 1. С. 120-122.

8. Ларченко М.Л. Національна ідея як засіб гармонізації міжетнічних взаємин. URL: <http://socio-journal.kpi.kiev.ua/archive/2010/1/3.pdf> (дата звернення: 20.11.2022).

9. Не лише фотографі: професії депутатів нового скликання Ради. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2019/07/29/infografika/polityka/piarnyky-fotohrafy-zhurnalisty-profesi-yi-ta-osvita-novoobranux-nardepiv> (дата звернення: 19.11.2022).

10. Офіційний вебсайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 19.11.2022).

11. Вебсайт Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/> (дата звернення: 19.11.2022).

12. Патріотизм, мова та зовнішньополітичні пріоритети – громадська думка України: Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. URL: https://dif.org.ua/article/%20patriotyzm_mova%20%20 (дата звернення: 21.11.2022).

13. План відновлення України. URL: <https://recovery.gov.ua> (дата звернення: 15.11.2022).

14. Портрет нардепа нової Ради: вік, освіта, стаття. URL: https://24tv.ua/naskilki_onovitsya_verhovna_rada_pidrahunki_n1183908 (дата звернення: 20.11.2022).

15. Про запобігання корупції: Закон України від 28.12.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 20.11.2022).

16. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. №889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення: 20.11.2022).

17. Скільки українцям коштуватиме утримання органів влади у 2022 році. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/02/16/infografika/suspilstvo/skilky-ukrayincyam-koshtuvatyme-utrymannya-orhaniv-vlady-2022-roczy> (дата звернення: 18.11.2022).

18. Справжні слуги народу: портрет нового державного службовця. URL: <https://rdo.in.ua/article/spravzhni-slugy-narodu-portret-novogo-derzhavnogo-sluzhbovtsya> (дата звернення: 21.11.2022).

19. Фесенко В. Особливості та тенденції розвитку політичної культури в українському суспільстві. URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/fesenko/5ab61e2b1e0ad/> (дата звернення: 22.11.2022).

20. Bereziuk S., Pronko L., Samborska O. The phenomenon of political power in Ukraine. *European Journal of Sustainable Development*. 2020. № 9 (2). P. 488-500. DOI: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2020.v9n2p488>.
21. Bielkin I., Bogatchuk S., Levchuk K., Makarov Z., Shvets L., Mangora V., Mazylo I. Socio-humanitarian development of Ukrainian society in the epoch of modernity and current postmodern transformations: Monograph. Primedia eLaunch, Boston, USA, 2022. 224 p. DOI: 10.46299/979-8-88680-824-7.
22. CHESNO_ratings_public. URL: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1Yj0_gwdoG5IMbEAQdap-UBUTaIooE9PAMF1tV4gzqOo/edit#gid=809255201 (дата звернення: 19.12.2022).
23. Furman I. Improving the organizational structure of local self-government bodies in the conditions of decentralization of power. *Scientific and practical principles of development of territorial communities in the conditions of decentralization of power*: Monograph. Boston: Primedia eLaunch, USA, 2022. P. 39-77. DOI: 10.46299/979-8-88680-820-9.3.

References

1. Abrakham Maslou – teoriia iierarkhii potreb [Abraham Maslow – the theory of the hierarchy of needs]. *ar25.org*. Retrieved from: <https://www.ar25.org/article/abraham-maslou-teoriya-iyerarhiyi-potreb.html> [in Ukrainian].
2. Bulbeniuk, S. (2014). Demokratyzatsiia i yevrointehratsiina stratehiia suchasnoi Ukrainy: natsionalna spetsyfika ta dosvid susidiv [Democratization and European integration strategy of modern Ukraine: national specificity and experience of neighbors]. *Studia politologica Ucraino-Polona*, 4, 108-114 [in Ukrainian].
3. Hai-Nyzhnyk, P., & Chuprii, L. (2014). Natsionalni interesy, natsionalni tsinnosti ta natsionalni tsili yak strukturoformuiuchi chynnyky polityky natsionalnoi bezpeky [National interests, national values and national goals as structural factors of national security policy]. *Hileia: naukovyi visnyk – Gilea: Scientific Bulletin*, 84 (5), 465-471 [in Ukrainian].
4. Haponenko, V. (2011). Demokratsiia yak universalna model politychnoho rezhymu: mif chy realnist? [Democracy as a universal model of political regime: myth or reality?]. *ipiend.gov.ua*. Retrieved from: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/gaponenko_demokratia.pdf [in Ukrainian].
5. Deputaty u Verkhovnij Radi IX sklykannia: sklad za fraktsiiamy i mazhorytarkoiu [Deputies in the Verkhovna Rada of the 9th convocation: composition by factions and majority]. *fakty.com.ua*. Retrieved from: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20190726-deputaty-u-verhovnij-radi-ix-sklykannya-sklad-za-fraktsiyamy-i-mazhorytarkoyu/> [in Ukrainian].
6. Indeks spryiniattia koruptsii – 2021 [Index of perception of corruption – 2021]. *ti-ukraine.org*. Retrieved from: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi-2021> [in Ukrainian].
7. Lazarenko, S.Zh., & Babenko, K. A. (2015). Polityko-pravovi ta

sotsialni peredumovy koruptsii v orhanakh derzhavnoi vlady [Political, legal and social prerequisites of corruption in state authorities]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, 1, 120-122 [in Ukrainian].

8. Larchenko, M.L. (n.d.) Natsionalna ideia yak zasib harmonizatsii mizhetnichnykh [The national idea as a means of harmonizing interethnic relations]. *socio-journal.kpi.kiev.ua*. Retrieved from: <http://socio-journal.kpi.kiev.ua/archive/2010/1/3.pdf> [in Ukrainian].

9. Ne lyshe fotohrafy: profesii deputativ novoho sklykannia Rady [Not only photographers: professions of deputies of the new convocation of the Council]. *slovoidilo.ua*. Retrieved from: <https://www.slovoidilo.ua/2019/07/29/infografika/polityka/piarnyky-fotohrafy-zhurnalisty-profesiyyi-ta-osvita-novoobranynx-nardepiv> [in Ukrainian].

10. Ofitsiyni vebсайт Verkhovnoji Rady Ukrainy. [Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua> [in Ukrainian].

11. Vebсайт Minfin [Website Minfin.]. *index.minfin.com.ua*. Retrieved from: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/> [in Ukrainian].

12. Patriotyzm, mova ta zovnishnopolitychni priorytety – hromadska dumka Ukrainy: Fond «Demokratychni initsiatyvy» imeni Ilka Kucheriva [Patriotism, language and foreign policy priorities – public opinion of Ukraine: Ilko Kucheriv Foundation «Democratic Initiatives»]. *dif.org.ua*. Retrieved from: https://dif.org.ua/article/%20patriotyzm_mova%20%20 [in Ukrainian].

13. Plan vidnovlennia Ukrainy [Ukraine recovery plan]. *recovery.gov.ua*. Retrieved from: <https://recovery.gov.ua> [in Ukrainian].

14. Portret nardepa novoi Rady: vik, osvita, stat [Portrait of a People's Deputy of the new Council: age, education, gender]. *24tv.ua*. Retrieved from: https://24tv.ua/naskilki_onovitsya_verhovna_rada_pidrahunki_n1183908 [in Ukrainian].

15. Pro zapobihannia koruptsii: Zakon Ukrainy № 1700-VII [On prevention of corruption: Law of Ukraine № 1700-VII]. (2014, December 28). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> [in Ukrainian].

16. Pro derzhavnu sluzhbu: Zakon Ukrainy № 889-VIII [On civil service: Law of Ukraine № 889-VIII] (2015, December 10). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>

17. Skilky ukrainsiam koshtuvatyme utrymannia orhaniv vlady u 2022 rotsi [How much will it cost Ukrainians to maintain government bodies in 2022]. *slovoidilo.ua*. Retrieved from: <https://www.slovoidilo.ua/2022/02/16/infografika/suspilstvo/skilky-ukrayincyam-koshtuvatyme-utrymannya-orhaniv-vlady-2022-roczy> [in Ukrainian].

18. Spravzhni sluhhy narodu: portret novoho derzhavnogo sluzhbovtisia [True servants of the people: a portrait of a new civil servant]. *rdo.in.ua*. Retrieved from: <https://rdo.in.ua/article/spravzhni-slugy-narodu-portret-novogo-derzhavnogo-sluzhbovcya> [in Ukrainian].

19. Fesenko, V. (n.d.). Osoblyvosti ta tendentsii rozvytku politychnoi

kultury v ukrainskomu suspilstvi [Peculiarities and trends in the development of political culture in Ukrainian society]. *blogs.pravda.com.ua*. Retrieved from: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/fesenko/5ab61e2b1e0ad/> [in Ukrainian].

20. Bereziuk, S., Pronko, L., & Samborska, O. (2020). The phenomenon of political power in Ukraine. *European Journal of Sustainable Development*, 9 (2), 488-500. DOI: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2020.v9n2p488> [in English].

21. Bielkin, I., Bogatchuk, S., Levchuk, K., Makarov, Z., Shvets, L., Mangora, V., & Mazylo, I. (2022). *Socio-humanitarian development of Ukrainian society in the epoch of modernity and current postmodern transformations*. Boston: Primedia eLaunch. DOI: 10.46299/979-8-88680-824-7 [in English].

22. CHESNO_ratings_public. *docs.google.com* Retrieved from: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1Yj0_gwdoG5IMbEAQdap-UBUTalooE9PAMF1tV4gzqOo/edit#gid=809255201 [in Ukrainian].

23. Furman, I. (2022). Improving the organizational structure of local self-government bodies in the conditions of decentralization of power. *Scientific and practical principles of development of territorial communities in the conditions of decentralization of power*. Boston: Primedia eLaunch, 39-77. DOI: 10.46299/979-8-88680-820-9.3 [in English].

Відомості про авторів

БЕРЕЗІЮК Сергій Володимирович – кандидат економічних наук, доцент кафедри адміністративного менеджменту та альтернативних джерел енергії, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: sergejj.berezjuk@gmail.com).

ТОКАРЧУК Діна Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри адміністративного менеджменту та альтернативних джерел енергії, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: tokarchyk_dina@ukr.net).

ЯРЕМЧУК Наталія Валеріївна – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри адміністративного менеджменту та альтернативних джерел енергії, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: Yaremchuk_Nat@i.ua).

BEREZIUK Sergiy – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Administrative Management and Alternative Energy Sources, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Soniachna Str., e-mail: sergejj.berezjuk@gmail.com).

TOKARCHUK Dina – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of the Administrative Management and Alternative Energy Resources, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Soniachna Str., e-mail: tokarchyk_dina@ukr.net).

YAREMCHUK Natalia – Candidate of Economic Sciences, Senior Lecture of the Department of the Administrative Management and Alternative Energy Sources, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Soniachna Str., e-mail: Yaremchuk_Nat@i.ua).